

NGHIÊN CỨU VÀ PHÁT TRIỂN ĐO LƯỜNG, ĐÁNH GIÁ CHUẨN ĐẦU RA CỦA CHƯƠNG TRÌNH ĐÀO TẠO GIÁO DỤC BẬC ĐẠI HỌC

Lương Thị Hà

Trung tâm Khảo thí & Đảm bảo chất lượng, Trường ĐHCN Việt – Hưng

Tóm tắt: Việc đo lường và đánh giá chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo (CTĐT) giáo dục bậc đại học đóng vai trò quan trọng trong đảm bảo chất lượng đào tạo và nâng cao năng lực cạnh tranh của người học trên thị trường lao động. Nghiên cứu và phát triển các phương pháp đánh giá giúp xác định mức độ đáp ứng của người học đối với các tiêu chuẩn đầu ra, từ đó cải thiện chương trình giảng dạy, nâng cao chất lượng đào tạo và đảm bảo tính minh bạch trong giáo dục đại học.

Từ khóa: Chuẩn đầu ra, đo lường và đánh giá

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF MEASUREMENT AND ASSESSMENT OF LEARNING OUTCOMES FOR HIGHER EDUCATION PROGRAMS

Luong Thi Ha

Center for Testing and Quality Assurance, Viet-Hung University of Industry

Abstract: Measuring and assessing the learning outcomes of higher education programs play a crucial role in ensuring training quality and enhancing learners' competitiveness in the labor market. Research and development of assessment methods help determine the extent to which learners meet established learning outcomes, thereby improving curriculum design, enhancing educational quality, and ensuring transparency in higher education.

Keywords: Learning outcomes, measurement and assessment

Nhận bài: 15/02/2025

Phản biện: 15/03/2025

Duyệt đăng: 19/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự cạnh tranh ngày càng cao trong thị trường lao động, yêu cầu về chất lượng giáo dục đại học càng trở nên khắt khe hơn. Các tổ chức kiểm định giáo dục trong và ngoài nước đều nhấn mạnh tầm quan trọng của việc đo lường và đánh giá mức độ đạt chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo.

Tuy nhiên, việc đo lường và đánh giá mức độ đạt chuẩn đầu ra của CTĐT vẫn còn là thách thức lớn đối với nhiều cơ sở giáo dục tại Việt Nam. Bài báo này sẽ phân tích thực trạng đo lường và đánh giá mức độ đạt chuẩn đầu ra của CTĐT đại học tại Việt Nam, đồng thời đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của quá trình này.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng đo lường và đánh giá chuẩn đầu ra chương trình đào tạo đại học

Các trường đại học tại Việt Nam đã xây dựng và công bố công khai chuẩn đầu ra của CTĐT tới các bên liên quan, việc xây dựng chuẩn đầu ra đã bám sát vào các văn bản quy định của Bộ GD & ĐT cũng như cụ thể hóa văn bản của cơ sở giáo dục.

Tuy nhiên việc đo lường và đánh giá chuẩn đầu ra người học, của chương trình đào tạo thì thực hiện chưa đồng bộ trong hệ thống các trường đại học. Một số nguyên nhân như sau:

- Thiếu công cụ đo lường chính xác: Nhiều

trường chủ yếu đánh giá dựa trên điểm số học tập mà chưa có hệ thống đo lường năng lực toàn diện.

- Chưa đồng bộ giữa các trường: Các cơ sở giáo dục có cách tiếp cận khác nhau, chưa có hệ thống chung về đánh giá chuẩn đầu ra.

- Chưa gắn kết với nhu cầu thực tế của doanh nghiệp: Một số CTĐT chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu của thị trường lao động.

- Thiếu dữ liệu minh chứng: Việc thu thập và phân tích dữ liệu về mức độ đạt chuẩn đầu ra còn gặp nhiều khó khăn.

2.2. Giải pháp đo lường và đánh giá mức độ đạt chuẩn đầu ra của CTĐT

2.2.1. Xây dựng hệ thống đánh giá theo bộ tiêu chuẩn

Việc xây dựng hệ thống đánh giá chuẩn đầu ra theo một bộ tiêu chuẩn là cần thiết, việc áp dụng các bộ tiêu chuẩn này sẽ giúp nâng cao tính minh bạch và khả năng so sánh giữa các chương trình đào tạo trong nước với quốc tế. Hiện nay có các bộ tiêu chuẩn kiểm định chương trình đào tạo trong và ngoài nước, trên các bộ tiêu chuẩn này nhà trường sẽ xây dựng hệ thống đánh giá chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo phù hợp với bộ tiêu chuẩn kiểm định và thực tiễn nhà trường.

- Bộ tiêu chuẩn kiểm định chất lượng CTĐT của Bộ GD & ĐT: Tiêu chuẩn kiểm định chương

trình đào tạo trình độ đại học.

- AUN-QA (ASEAN University Network – Quality Assurance): Tiêu chuẩn kiểm định của các trường đại học trong khu vực ASEAN, đánh giá CTĐT theo các tiêu chí về chương trình, giảng dạy, kiểm tra đánh giá và hỗ trợ người học.

- ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology): Tiêu chuẩn đánh giá các chương trình kỹ thuật và công nghệ, dựa trên năng lực đầu ra thay vì chỉ số lượng tín chỉ học tập.

- CDIO (Conceive – Design – Implement – Operate): Mô hình đào tạo và đánh giá theo cách tiếp cận thực tiễn, giúp người học phát triển năng lực toàn diện.

Để đánh giá mức độ đạt chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo cần có các phương pháp và công cụ đảm bảo được độ giá trị, độ tin cậy và tính khả dụng.

- Độ giá trị là mức độ chính xác của các phương pháp và công cụ đánh giá, bảo đảm đo lường đúng mức độ đạt được chuẩn đầu ra (CĐR) cũng như năng lực của người học.

- Độ tin cậy là tính nhất quán của kết quả qua các lần đánh giá cho cùng một đối tượng với cùng một công cụ hay quy trình đánh giá trong các điều kiện như nhau.

- Tính khả dụng đề cập đến tính khả thi của kế hoạch đánh giá cũng như mức độ phù hợp của những phương pháp, công cụ thu nhập, phân tích dữ liệu và đánh giá trong mối tương quan với nguồn lực thực tế và điều kiện đặc thù của CTĐT.

2.2.2. Ứng dụng phương pháp đánh giá dựa trên năng lực (CBE – Competency-Based Evaluation)

Đánh giá dựa trên năng lực (Competency-Based Evaluation – CBE) là một phương pháp đo lường kết quả học tập của người học dựa vào việc họ đạt được những năng lực cụ thể thay vì chỉ dựa trên điểm số hoặc số lượng tín chỉ hoàn thành. Phương pháp này tập trung vào việc đánh giá khả năng thực hiện của người học theo những tiêu chí rõ ràng, được xác định trước.

Phương pháp đánh giá dựa trên năng lực giúp đo lường chính xác hơn mức độ đạt chuẩn đầu ra, thông qua các tiêu chí về: 1) Kiến thức chuyên môn. 2) Kỹ năng nhận thức, kỹ năng thực hành nghề nghiệp và kỹ năng giao tiếp, ứng xử. 3) Mức độ tự chủ và trách nhiệm cá nhân trong việc áp dụng kiến thức, kỹ năng để thực hiện các nhiệm vụ chuyên môn

Một số phương pháp đánh giá phổ biến trong CBE

- **Đánh giá tiến trình được thực hiện** trong học phần thông qua các bài kiểm tra, báo cáo, thuyết trình gắn với các nội dung khác nhau nhằm mục đích xây dựng năng lực người học theo thời gian và được thiết kế giúp người học đạt hiệu quả cao hơn trong học tập, hỗ trợ nâng cao kiến thức, kỹ năng mức tự chủ và trách nhiệm của người học.

- **Đánh giá tổng kết** được thực hiện nhằm đánh giá kết quả học tập, năng lực của người học sau khi kết thúc phần học/ học phần.

- **Đánh giá qua bài tập thực tế người học** được thực hiện một nhiệm vụ thực tế trong chương trình đào tạo, chẳng hạn như lập trình một ứng dụng, thiết kế một mạch điện, viết báo cáo kinh doanh, hoặc tiến hành một nghiên cứu khoa học. Đây là cách tiếp cận giúp đo lường mức độ thành thạo của người học thông qua việc thực hiện các nhiệm vụ liên quan đến thực tiễn nghề nghiệp, cụ thể: 1) Đánh giá mức độ thành thạo kỹ năng thực tế: Người học phải thể hiện rằng họ có thể áp dụng kiến thức vào công việc, chứ không chỉ ghi nhớ lý thuyết. 2) Phản ánh năng lực giải quyết vấn đề: Người học phải sử dụng tư duy phân biện và khả năng phân tích để tìm ra giải pháp phù hợp. 3) Tăng cường kỹ năng mềm: Một số bài tập thực tế yêu cầu người học làm việc nhóm, thuyết trình, hoặc giao tiếp với đồng nghiệp, điều này giúp phát triển các kỹ năng quan trọng trong công việc.

- **Đánh giá qua dự án người học** được làm việc trên một dự án lớn và hoàn thành để thể hiện mức độ thành thạo của họ đối với các kỹ năng và kiến thức cốt lõi của ngành học. Mục tiêu của phương pháp cụ thể: 1) Đánh giá năng lực thực tiễn: Đo lường khả năng ứng dụng kiến thức vào tình huống thực tế. 2) Phát triển tư duy phân biện và sáng tạo: Người học phải tư duy độc lập để giải quyết vấn đề. 3) Tăng cường kỹ năng làm việc nhóm: Nhiều dự án yêu cầu người học cộng tác và quản lý nhóm. 4) Chuẩn bị cho môi trường làm việc thực tế: PBLA mô phỏng công việc thực tế, giúp người học làm quen với quy trình chuyên nghiệp. 5) Tạo sản phẩm có giá trị thực tiễn: Dự án có thể trở thành hồ sơ năng lực (portfolio) giúp người học gây ấn tượng với nhà tuyển dụng.

- **Đánh giá qua bài kiểm tra tình huống người học** được kiểm tra năng lực của người học bằng cách đặt họ vào một tình huống thực tế hoặc mô phỏng, yêu cầu họ phân tích vấn đề, ra quyết định và thực hiện giải pháp dựa trên kiến thức và kỹ năng đã học. Mục tiêu phương pháp, cụ thể: 1) Đánh giá khả năng phân tích và giải quyết vấn đề:

Người học phải đưa ra quyết định hợp lý dựa trên dữ liệu có sẵn. 2) Kiểm tra khả năng tư duy phản biện: Người học phải đánh giá các yếu tố khác nhau trong một tình huống và lựa chọn phương án tối ưu. 3) Xác định mức độ thành thạo của kỹ năng chuyên môn: Kiểm tra xem người học có thể áp dụng kiến thức lý thuyết vào thực tế hay không. 4) Đánh giá khả năng ra quyết định trong môi trường áp lực: Một số bài kiểm tra có thể đặt người học vào các tình huống khẩn cấp, đòi hỏi phản ứng nhanh. 5) Cải thiện khả năng thích nghi với những tình huống không lường trước: Người học phải xử lý tình huống dựa trên thông tin hạn chế hoặc biến đổi.

- **Đánh giá qua quan sát thực hành** là một phương pháp đánh giá tập trung vào việc giảng viên, chuyên gia hoặc nhà tuyển dụng trực tiếp quan sát người học thực hiện một nhiệm vụ thực tế và đánh giá mức độ thành thạo của họ. Mục tiêu phương pháp, cụ thể: 1) Đánh giá kỹ năng thực hành thực tế: Đảm bảo người học có thể thực hiện nhiệm vụ trong điều kiện giống môi trường làm việc thực tế. 2) Kiểm tra khả năng tuân thủ quy trình: Xác minh xem người học có thực hiện đúng các bước theo tiêu chuẩn ngành hay không. 3) Đánh giá kỹ năng tư duy phản biện và ra quyết định: Quan sát cách người học phản ứng khi có vấn đề phát sinh trong quá trình thực hiện nhiệm vụ. 4) Kiểm tra kỹ năng mềm: Đánh giá cách người học giao tiếp, làm việc nhóm và giải quyết xung đột trong môi trường thực tế. 5) Tạo phản hồi ngay lập tức: Giảng viên hoặc chuyên gia có thể hướng dẫn và điều chỉnh ngay trong quá trình quan sát, giúp người học cải thiện kỹ năng kịp thời.

- **Đánh giá qua danh mục năng lực** là một phương pháp đánh giá sử dụng danh sách các tiêu chí cụ thể để đo lường mức độ thành thạo của người học đối với từng năng lực nhất định. Phương pháp này giúp giảng viên hoặc nhà tuyển dụng đánh giá khách quan hơn bằng cách xác định rõ các kỹ năng cần thiết và kiểm tra xem người học đã đạt được hay chưa. Mục tiêu phương pháp, cụ thể: 1) Đánh giá mức độ thành thạo của từng kỹ năng cụ thể: Đảm bảo rằng người học đạt được tất cả các tiêu chí cần thiết cho nghề nghiệp của họ. 2) Tạo sự minh bạch trong đánh giá: Mọi tiêu chí đánh giá được xác định rõ ràng, giúp người học biết họ cần đạt được gì. 3) Giúp giảng viên theo dõi sự tiến bộ của người học: Dễ dàng xác định điểm mạnh và điểm cần cải thiện. 4) Tạo điều kiện cho người học tự đánh giá: Người học

có thể sử dụng danh mục này để kiểm tra năng lực của bản thân và có kế hoạch học tập phù hợp. 5) Giúp các nhà tuyển dụng đánh giá ứng viên một cách hệ thống: Danh mục năng lực có thể sử dụng để kiểm tra năng lực của ứng viên trong quá trình tuyển dụng.

2.2.3. Đánh giá qua phản hồi từ các bên liên quan

Ý kiến các bên liên quan bao gồm từ các đối tượng liên quan bên trong cơ sở giáo dục (người học, cán bộ/ giảng viên (CB/GV), cán bộ quản lý (CBQL) ...) và các đối tượng liên quan bên ngoài (cụm người học, phụ huynh, nhà tuyển dụng, các tổ chức xã hội nghề nghiệp...) thể hiện mong muốn, nhu cầu của xã hội về chất lượng giáo dục được cung cấp bởi các cơ sở giáo dục đại học. Việc khảo sát ý kiến phản hồi từ các bên liên quan là căn cứ định hướng các cơ sở giáo dục đại học triển khai các hoạt động dạy học, đào tạo và các hoạt động hỗ trợ học thuật khác một cách chất lượng, đồng thời sử dụng ý kiến phản hồi từ nhiều nguồn khác nhau để đánh giá mức độ đạt chuẩn năng lực của người học.

Mục tiêu của phương pháp là: 1) Đánh giá toàn diện năng lực của người học từ nhiều góc độ khác nhau. 2) Xác minh tính ứng dụng thực tế của các kỹ năng được đào tạo. 3) Tạo điều kiện để người học nhận phản hồi đa chiều, giúp họ cải thiện bản thân. 4) Giúp nhà trường điều chỉnh chương trình đào tạo dựa trên nhu cầu thực tế. 5) Gắn kết người học với môi trường làm việc thực tế, giúp họ hiểu rõ hơn về yêu cầu của ngành nghề.

Để đánh giá năng lực của người học sau khi tốt nghiệp nhà trường cần xác định trọng tâm đối tượng đánh giá và thang đo đánh giá thông qua hình thức khảo sát.

- Khảo sát ý kiến người học và cựu người học: Đánh giá mức độ ứng dụng của kiến thức vào công việc thực tế. Việc khảo sát ý kiến người học và cựu người học về mức độ ứng dụng của kiến thức vào công việc thực tế là một công cụ quan trọng giúp đo lường chuẩn đầu ra và cải thiện chương trình đào tạo.

- Lấy ý kiến từ nhà tuyển dụng: Xác định mức độ đáp ứng của người học đối với yêu cầu của doanh nghiệp.

- Phân tích hồ sơ việc làm của người học tốt nghiệp: Xác định tỷ lệ người học có việc làm đúng chuyên ngành và mức độ thăng tiến trong nghề nghiệp.

2.2.3. Ứng dụng công nghệ trong đo lường và đánh giá

- Hệ thống quản lý học tập (LMS - Learning Management System): là một nền tảng công nghệ giúp quản lý, tổ chức, theo dõi, đo lường và đánh giá tiến trình học tập của người học trong chương trình đào tạo. Các tính năng của hệ thống sẽ giúp cho quá trình đánh giá chuẩn đầu ra của CTĐT, cụ thể: Quản lý và cung cấp bài kiểm tra lý thuyết, bài tập thực hành, và bài đánh giá tình huống. Theo dõi tiến độ học tập của người học, thông qua việc quản lý hồ sơ học tập cá nhân (Learning Portfolio), giúp cho người học theo dõi và điều chỉnh lộ trình học tập để đạt được năng lực (chuẩn đầu ra) theo yêu cầu.

- Phân tích dữ liệu học tập (Learning Analytics): Phân tích dữ liệu học tập (Learning Analytics - LA) là một lĩnh vực sử dụng công nghệ dữ liệu, trí tuệ nhân tạo (AI), và các thuật toán học máy (Machine Learning) để thu thập, phân tích và diễn giải dữ liệu liên quan đến hành vi học tập của người học.

- Hệ thống phản hồi (khảo sát) trực tuyến: Thông qua hệ thống khảo sát trực tuyến để thực

hiện việc đánh giá, nhận xét của các bên liên quan. Đây là nền tảng cho cựu người học và doanh nghiệp cùng tham gia đánh giá mức độ đạt chuẩn đầu ra.

III. KẾT LUẬN

Việc đo lường và đánh giá mức độ đạt chuẩn đầu ra của CTĐT là một trong những yếu tố then chốt để nâng cao chất lượng giáo dục đại học tại Việt Nam. Thực trạng hiện nay cho thấy còn nhiều thách thức, từ thiếu công cụ đo lường chính xác đến việc chưa đồng bộ trong hệ thống đánh giá. Để giải quyết vấn đề này, các trường đại học cần xây dựng hệ thống đánh giá theo chuẩn quốc tế, áp dụng phương pháp đánh giá dựa trên năng lực, đa dạng hóa công cụ đo lường, ứng dụng công nghệ và xây dựng cơ chế kiểm định nội bộ hiệu quả.

Việc cải tiến hệ thống đo lường và đánh giá không chỉ giúp nâng cao chất lượng đào tạo mà còn đảm bảo người học ra trường có đủ kiến thức, kỹ năng để đáp ứng nhu cầu của xã hội và thị trường lao động.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Thủ tướng Chính phủ, Quyết định Số: 1982/QĐ-TTg, ngày 18 tháng 10 năm 2016 *Quyết định Phê duyệt khung trình độ quốc gia việt nam*
2. Bộ Giáo dục & Đào tạo, Thông tư số 17/2021/TT-BGDĐT ngày 22 tháng 6 năm 2021 *quy định về chuẩn chương trình đào tạo; xây dựng, thẩm định và ban hành chương trình đào tạo các trình độ của giáo dục đại học*
3. Bộ Giáo dục & Đào tạo, Thông tư số 04: /2025/TT-BGDĐT, ngày 17 tháng 02 năm 2025, *Quy định về kiểm định chất lượng chương trình đào tạo các trình độ của giáo dục đại học.*
4. Nguyễn Đức Chính, Kiểm định chất lượng trong giáo dục đại học, NXB Đại học Quốc Gia Hà Nội, 2002.
5. Đinh Thành Việt – Trần Thị Hà Vân (2023). Phát triển, bảo đảm chất lượng chương trình đào tạo và đo lường đánh giá chuẩn đầu ra.
6. ASEAN University Network (AUN), Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 4.0. Bangkok, Thailand: ASEAN University Network, 2020
7. ABET. Criteria for Accrediting Engineering Programs. Baltimore, MD: ABET, 2018
8. L. Goff et al., Learning Assessment: A Practitioner's Handbook. Toronto, Ontario: Higher Education Quality Council of Ontario, 2015.